

M E M E N T O

ACADEMICIANUL VLADIMIR TREBICI
(la împlinirea vârstei de 80 de ani)

Mihai Iacobescu

- 1 -

L-am cunoscut cu aproape două decenii în urmă, la acele frumoase și faimoase "Seri Sucevene", când se rosteau cu multă cutezanță și prestanță cuvinte de suflet și de cuget românesc - manifestări la care, răspunzând cu multă promptitudine și amabilitate invitației noastre, Vladimir Trebici venea să conferențieze despre istoria Bucovinei. De cele mai multe ori fără vre-un text scris, își rostea alocuțiunea, dinainte aleasă, cu o rară capacitate și artă de a concentra, selecta și ierarhiza fapte și evenimente istorice, cu eleganța și măiestria magistrului, care își ilustrează și înnobilează aptitudinile pedagogice cu mult har și cu o statornică pasiune.

Înalt, brunet, drept, vânos, cu fața deschisă, cu vorba caldă, simplă, înțeleaptă și limpede ca apa de munte, cu o memorie prodigioasă, ordonată, benedictină, cu o înfățișare distinsă, în care robustețea athletică se îmbină cu sprinteneala, energia cu calmul, severitatea cu blândețea, Vladimir Trebici face parte din acei oameni rari, care atunci când lucrează par să officieze, cu naturalețe, într-un templu sacru, iar Timpul cel neiertător pare să-i ocolească și să-i ocrotească, lăsându-i parcă fără vârstă. Poate aceasta-i o taină miraculoasă pe care o dețin acei puțini dintre muritori, care știu să se logodească, să se lege cu practica și cultul muncii.

- 2 -

S-a născut în nordul Bucovinei, la 28 februarie 1916, într-o familie de țărani, din satul Horecea-Mănăstirii. Așezarea natală i-a imprimat în adâncurile ființei sale elementele fundamentale ale cunoașterii spațiului mioritic, cu întreg universul spiritualității și înțelepciunii românești pastorale - univers pe care, aidoma lui Ion Creangă, nu-l va putea uita și nici egala niciodată, cu nici o altă lume. "Situat la trei-patru kilometri de orașul Cernăuți, satul copilăriei și adolescenței mele - nota mai târziu Vladimir Trebici - avea toate trăsăturile satului românesc de odinioară: primarul se numea "vornic", bătrânii purtau plete, într-un cuvânt, înlocuiți Ozana cu

Prutul și veți avea un Humulești bucovinean".

În Horecea-Mănăstirii își începe marea aventură a pătrunderii sale în tainele slovelor, în cadrul primelor clase primare. Dar părinții săi erau oameni amarnici, ambițioși; ar fi voit ca odrasla lor să-i depășească, să ajungă mai departe ca ei, să fie om cu multă carte, învățat. Ceea ce avea satul lor li se părea neîndestulător: "școala primară - își continuă el însemnările - era modestă. De aceea, părinții mei au hotărât să mă dea la o școală din Cernăuți, ca să-mi desăvârșesc studiile...primare".

Și, astfel, iată-l în anul școlar 1925/1926 la vestita școală unde studiasă odinioară, în primul deceniu de la mijlocul veacului trecut, Mihai Eminescu. O placă memorială amintea școlarilor din generația sa că aici fusese cândva elev cel mai mare poet al neamului. Faptul acesta a avut și el o puternică înrăurire în sufletul și cugetul prichindelului din Horecea-Mănăstirii, cu atât mai mult cu cât, în același local funcționa acum și liceul, în care a pătruns după examenul de admitere, în vara anului 1926 și unde a rămas până în 1933, la data absolvirii. Exista în liceu, scrie mai târziu Vladimir Trebici, "un adevărat cult pentru Eminescu. Eram mândru că marele poet fusese cândva elev la liceul nostru". Chipul serafic al celui ce ajunsese "omul deplin al culturii românești" cobora, uneori, în taină, din tablourile școlii, luând înfățișarea micuțului elev de altădată, care, în calitate de bibliotecar în casa lui Aron Pumnul (pe care colegii din promoția sa o vizitau adesea) sau donator de cărți vechi pentru biblioteca școlii, pe care, acum, o cercetau și cei din generația sa: micuțul Eminescu părea să-l privească îndelung, în tăcere, transmițându-i emoționante și tonice îndemnuri.

Elevii, ca și profesorii aparțineau mai multor naționalități și confesiuni - români, ucraineni, evrei, germani, polonezi etc, ortodocși, catolici, mozaici, greco-catolici etc. Dar principala trăsătură ce caracteriza climatul școlii cernăuțene era, după propria-i mărturie, "calitatea ridicată a instrucției" didactice; indiferent de diversitatea etnică, lingvistică și religioasă, continuă să ni se confeseze fostul elev în slove calde, "i-am respectat pe profesorii noștri pentru cartea pe care ne-au învățat, pentru sentimentele de omenie, bunăvoință, toleranță pe care ni le-au insuflat și pe care am încercat să le păstrăm toată viața".

Aceste componente ale atmosferei cernăuțene au fost specifice și vieții studentești pe care a trăit-o în capitala aceleiași provincii, la Universitatea "Regele Carol al II-lea" din Cernăuți, între anii 1933-1938. Studenții, în funcție de preferință și apartenență etnică activau în diferite societăți academice - ca de pildă: "Bucovina" (al cărei membru a fost și fiul satului Horecea-Mănăstirii), "Junimea", "Dacia", "Hebronia", "Zaporoje", "Ciorno More" etc.

Ca și la liceu, ba poate mai mult decât în oricare etapă de acumulare și formare a personalității sale, la Alma Mater din Cernăuți, tânărul din Horecea-Mănăstirii a avut privilegiul de a avea o pleiadă de dascăli iluștri, care l-au ajutat să-și formeze o temeinică și pluridisciplinară pregătire intelectuală și poliglotă, în cadrul Facultății de Litere și Filosofie, acumulând bogate cunoștințe de filosofie,

sociologie, istorie, drept, statistică, economie, demografie, latină, elină, limbi moderne etc. În 1938 și-a susținut examenul de licență cu teza *Filosofia lui Lucian Blaga*. Absolvă, în același an, și Seminarul Pedagogic Universitar din Cernăuți. În 1939 își trece cu succes examenul de licență în domeniul științelor juridice.

În condițiile sumbre ale începutului și desfășurării celei de-a doua conflagrații mondiale, își aprofundează și desăvârșește pregătirea intelectuală, studiază și cercetează cu tenacitate, luându-și doctoratul la Universitatea din București, în domeniul filosofiei, la specialitatea sociologie.

- 3 -

Carierea didactică și-a început-o în primul an de după absolvirea Facultății de Litere și Filosofie, ca profesor suplinitor de istorie, la una din cele mai vestite școli de elită ale învățământului din România interbelică, Liceul militar "Ștefan cel Mare" din capitala Bucovinei. Se făcea carte multă. Era ordine exemplară. Și profesorii liceului erau selectați cu exigență spre a forma minți agere și caractere puternice, de care țara avea nevoie. Tânărul profesor era fericit, sânguinos, entuziast, mai ales că rămăsese în climatul cernăuțean, în care se obișnuise de 12-13 ani și, în plus, era și în preajma casei natale, aproape de lumea părinților dragi căci, între Cernăuți și Horecea-Mănăstirii nu era decât "o azvârlitură de băț", cum ar fi zis Creangă, și distanța putea fi străbătută lesne, pe jos, ori de câte ori clipele de răgaz îi permiteau.

Dar cursul firesc al vieții sale tihnite și pline de speranțe a fost frânt brusc și brutal de tăvălugul nemilos la istoriei. Declanșarea celui de-al doilea război mondial, punerea în aplicare a înțelegerii dintre Hitler și Stalin din cadrul pactului Ribbentrop-Molotov, invadarea și sfârtecarea Poloniei de către nemți și ruși, prăbușirea majorității statelor independente din Europa, ruperea în două a Bucovinei în vara anului 1940, cu întreg calvarul de suferințe ce au urmat, aveau să-l determine să se despartă de Cernăuți și de universul copilăriei, adolescenței și școlilor sale dragi stabilindu-se, ca și alți bucovineni, la București, în inima Patriei.

Pregătirea sa generală, vastă, enciclopedică și multidisciplinară, cunoașterea temeinică a principalelor limbi moderne, între care germana, engleza, franceza, rusa, ucraineana, italiana, etc, firea rezervată, prudentă și introvertită a omului dezrădăcinat din vatra bunilor și străbunilor săi, venit ca frate între frați, calitățile umane și intelectuale, aptitudinile, rigoarea, metodologia dovedite în domeniul activității zilnice, cercetării și creației științifice l-au ajutat să fie remarcat, selectat și prețuit, în pofida regimului de ocupație sovietică, de urmărire și reprimare declanșate asupra celor mai mulți dintre "transfugii" din teritoriile românești vremelnice ocupate sau cedate sub amenințarea cu forța sau șantajul cu războiul.

La un an după terminarea conflagrației mondiale, într-o capitală săracă, frământată, ocupată și înșesată de trupe sovietice, plină de denunțatori și

demonstranți, de numeroși oameni debusolați, instigați și dirijați de bolșevici sau de slugile Moscovei, tânărul din Horecea-Mănăstirii și-a găsit cu anevoie, cu răbdare, multă râvnă și strădanie proprie făgașul unor îndeletniciri, în care avea să dea, pe parcursul anilor, întreaga dovadă a pregătirii sale. A intrat, în anul 1946, ca simplu funcționar la Direcția Centrală de Statistică, străbătând, până la începutul celui de-al optulea deceniu al veacului său, o bogată rețea de funcții ierarhice, inclusiv cele de director general adjunct și consilier al ministrului. Domeniul statisticii și al problemelor economice a reprezentat o primă direcție în care s-a afirmat, dar nu singura, fie în cadrul Direcției Centrale de Statistică, fie ca redactor principal la revista "Probleme economice" (1951-1953), sau ca specialist la Institutul de Cercetări Economice al Academiei Române (1956-1958).

În același timp, cel de-al doilea domeniu predilect și nedespărțit al activității sale a rămas permanent catedra. A intrat, cu începere din 1948, în învățământul superior, inițial ca asistent la disciplina de statistică teoretică, la Facultatea de Drept de la Universitatea din București, lector și conferențiar la Institutul de Științe Economice și Planificare (I.S.E.P.), București, apoi conferențiar și profesor la Institutul Politehnic și, în sfârșit, din nou la Universitatea bucureșteană, la Facultatea de Filosofie, secția de Sociologie. Între anii 1974-1984 este și profesor asociat la Centrul Demografic O.N.U., de limba franceză, din România. Din 1990 este primit în cel mai înalt forum științific al țării, Academia Română, la Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologice, ca membru corespondent (în 1992 ca membru titular); din același an, 1990, este și conducător de doctorat la Academia de Studii Economice pentru specialitatea statistică social-economică și demografie. Tot din 1990 este ales în Consiliul de conducere al Asociației de Sociologie din România și președinte al Comisiei de Demografie a Academiei Române.

Cel ce, în 1925 pornea timid, din Horecea-Mănăstirii în capitala Bucovinei, la Cernăuți, a reușit să se afirme, în ultimele decenii ale veacului nostru, ca o personalitate distinctă, puternică, polivalentă, complexă, înscriindu-se astfel la loc de frunte, alături de impresionanta pleiadă a savanților cărturari porniți odinioară din aceeași tristă și nefericită Bucovină cu destin mioritic - Alexandru și Eudoxiu Hurmuzachi, I.G.Sbiera, Dimitrie Onciul, Tudor V. Ștefanelli, Simeon Florea Marian, George Popovici, Ion Nistor, Eugen Herțog, Mihai Gușuleag, Vasile Grecu, Teofil Sauciuc-Săveanu, Constantin Hurmuzachi, Radu Grigorovici, Eusebiu Popovici, Vladimir Repta, Eugen Bădărău, Simion Stoilov, Miron Niculescu, Tiberiu Popovici, Gheorghe Vrânceanu, Alexandru Tzigara-Samurcaș, Constantin Brătescu, Eugen Botezat etc.

Pe aceste culmi înalte ale spiritualității românești contemporane l-au ridicat: munca perseverentă și tenace, neobosita strădanie pentru lucrul bine făcut, opera sa științifică vastă, care a îmbogățit cu noi și reprezentative realizări patrimoniul culturii românești și universale.

- 4 -

Pentru cel ce "intră" în universul operei științifice a lui Vladimir Trebici - operă care numără peste 500 de titluri, însumând tratate universitare, monografii, studii, comunicări științifice prezentate sau publicate în țară și străinătate - prima derută, care te uimește și copleșește, deopotrivă, este marea varietate a preocupărilor și înfăptuirilor de natură statistică, demografică, economică, sociologică, istorică, geografică, etnografică etc, domenii în care creatorul și-a ilustrat vocațiile sale de continuator sau de ctitor, de fondator.

Nu ne propunem să analizăm această operă complexă, purtând de cele mai multe ori amprenta unor abordări pluri și interdisciplinare, de factură clasică sau cu numeroase elemente de modernitate, de inovație. O astfel de încercare ar fi peste putințele noastre modeste. Vom încerca, totuși, să selectăm și să semnalăm câteva coordonate care ni se par definitorii pentru bogata sa activitate.

Un prim compartiment al activității sale îl reprezintă **statistica**. În acest sens, continuând și dezvoltând tradițiile progresiste ale școlii românești de statistică matematică, întemeiată în deceniul al III-lea și legată de numele academicienilor Onicescu și Gh. Mihoc, precum și cele ale profesorului N.St.Georgescu-Roegen. Încorporate în lucrarea sa *Metoda statistică* (1933), apreciată de Trebici ca fiind "de o surprinzătoare modernitate", el a dezvoltat și completat această tânără știință în *Curs de statistică teoretică pentru învățământul superior* (1950, în colaborare), apoi în *Mica enciclopedie de statistică* (1985, în colaborare), realizări de referință, în care demonstrează că, "în etapa actuală - așa cum el însuși scria în **Cuvânt înainte** la o carte de statistică, în 1976 - când caracterul multidisciplinar s-a accentuat considerabil, statistica rămâne o modalitate indispensabilă pentru studiul fenomenelor aleatorii, indiferent de domeniul din care ele fac parte" și că în condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane, "cibernetica, teoria sistemelor, modelarea și programarea matematică, în diferitele sale variante, nu numai că nu au luat locul statisticii, ci, dimpotrivă, i-au reafirmat importanța, evident, într-o optică modernă". Caracterul indispensabil, imperios utilitarist al statisticii, odată cu extinderea și amplificarea exploziei informaționale este evidențiat de omul de știință Vladimir Trebici cu același prilej, mai sus menționat: scopul unei bune lucrări de statistică, scrie el, este acela "de a pune la dispoziția cititorilor, venind din cele mai variate discipline și domenii, o expunere clară, coerentă a metodelor statistice și care să înlesnească aplicarea lor în orice domeniu de fenomene, fie ele din societate, fie din natură. Economistul, sociologul, psihologul, geograful, istoricul, ca și colegii lor din științele naturii, precum și cei interesați pur și simplu de statistică, de unele metode ale acesteia, vor putea găsi, sperăm, informații necesare".

Demografia - această știință relativ tânără, în plin proces de afirmare, cercetând și studiind cele mai variate procese și fenomene privind îndeosebi evoluția numerică, repartitia geografică, structura, mișcările populației, natalitatea și mortalitatea etc - reprezintă un alt domeniu important, poate cel mai bogat al

omului de știință Vladimir Trebici.

Prin activitatea sa din țară, dar și din străinătate - Vladimir Trebici a fost delegatul oficial al României la cele mai înalte forumuri și întruniri internaționale pe teme demografice, ca, spre exemplu: la lucrările Comisiei O.N.U. pentru populație, la New-York, Geneva, la reuniunile mondiale de la San-Jose, Santiago de Chile, la Cairo, Sofia, la lucrările pentru pregătirea Conferinței Mondiale a Populației, ca și la Colocviul Internațional din Tunis etc - el s-a afirmat și remarcat drept unul dintre cei mai de seamă specialiști demografi ai lumii contemporane. Lucrările sale abordează, deopotrivă, aspecte fundamentale ale demografiei românești și mondiale - lucrări dintre care cităm: *Populația României și creșterea economică* (1971), *Populația mondială* (1974), *Mica enciclopedie de demografie* (1975), *La population de la Roumanie et les tendances demographiques* (1976), *Populația Terrei. Demografie mondială* (1991). Aceste lucrări, ca și numeroase intervenții, comunicări și participări internaționale la dezbaterile științifice pe teme demografice i-au adus prețuirea sa deosebită în cele mai reputeate cercuri de specialiști din lume și alegerea sa în 1971 în Uniunea Internațională pentru Studiul Științific al Populației, în 1972 cooptarea sa ca membru al Institutului Internațional de Statistică, în 1984 ca membru fondator al Asociației Europene de Demografie, iar în 1988 - în Societatea Europeană pentru Economia Populației.

Un deosebit interes a trezit în rândurile specialiștilor din țară și de peste hotare, prin noutatea, profunzimea analizei și însemnătatea problematicei abordate, lucrarea sa *Genocid și demografie*, (București, Ed. Humanitas, 1991). Este prima lucrare științifică apărută în țara noastră - și cea dintâi și pe plan universal - în care se face o magistrală radiografie a celor 45 de ani de politică demografică a defunctului regim. Sunt pentru prima oară analizate și relevate diversele forme de genocid ale regimului de după 23 august 1944: gigantomania industrială și amplul transfer de populație de la sate și orașe, adevăratele "strămutări" de populație, înrudite cu deportările și gravele efecte negative pe termen lung; creșterea mortalității ca urmare a frigului, lipsei de medicamente și alimentației "raționale"; decretul 770 privind întreruperile cursului normal al sarcinii și dispozițiile draconice ale politicii nataliste cu obiective cantitative, cu numeroasele sale efecte catastrofale pe termen lung sau imediat - între care: creșterea numărului de copii "nedoriți", scăderea calității produsului de concepție, sporirea numărului de handicapați și noi născuți cu diverse malformații congenitale, îndepărtarea României de condițiile de normalitate ale Europei, creșterea mortalității infantile, diminuarea duratei medii de viață, accentuarea îmbătrânirii demografice, decesul din cauza avorturilor a circa 9.000 de mame și în aceeași perioadă, 1966-1989, adică în "epoca de aur", au emigrat peste graniță 313.000 de persoane, adică, în medie, 13.000 de oameni anual. Tocmai datorită acestei politici demografice s-a ajuns ca România să dețină - relevă Vladimir Trebici - câteva triste "recorduri" la principalii indici demografici: cea mai ridicată mortalitate infantilă, cea mai scăzută durată medie de viață, cea mai înaltă mortalitate maternă și - prin avorturi - cea

mai înaltă rată a mortalității prin bolile cardio-vasculare. Acestea - argumentează Vladimir Trebici - sunt doar câteva din efectele politicii demografice **ceaușiste**, care ne-au adus în pragul catastrofei și care se vor resimți încă multă vreme.

Lui Vladimir Trebici, știința românească contemporană îi datorează și reintroducerea în circuitul valorilor științifice actuale a noțiunii de **geopolitică** în accepțiunea sa largă, cu fundamentarea necesității de a urmării și studia evoluția românilor de pretutindeni și formarea unei **conștiințe geopolitice**.

Drama demografică a Bucovinei - cea cu destin mioritic - Vladimir Trebici o ilustrează și concentrează într-o recentă și deosebit de valoroasă lucrare *Bucovina. Populația și procesele demografice (1775-1993)* apărută în 1994 la Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca. Ca fiu al Bucovinei, cel plecat odinioară din Horecea-Mănăstirii, obligat azi să-și vadă locul copilăriei și casa părintească, în care a văzut prima oară lumina soarelui, cu ajutorul pașaportului - analizează și dezvăluie generației de azi și celor de mâine, cu aceeași stăpânită și cumpănită frază caldă, elevată, efectele politicii demografice habsburgice, sovietico-staliniste, din 1775 și până în zilele noastre, când, pe de-o parte sub stăpânirea Casei de Austria densitatea populației a sporit de peste 10 ori - mai ales prin stimularea colonizărilor și imigrărilor, iar populația autohtonă, românească a fost transformată într-un mozaic etno-lingvistic și cultural, ajungând, în 1910 să reprezinte doar 34,4% din ansamblul locuitorilor în întreaga provincie; apoi, în perioada sovietică (1940-1941), în partea de nord a Bucovinei, (circa 6.000 kmp din fosta Bucovină istorică, de 10.442 kmp), românii mai reprezintă, după statisticile oficiale, doar 20% în regiunea Cernăuți - ca urmare a refugierii unei părți din populație în interiorul statului român odată cu aplicarea pactului Ribbentrop-Molotov și ocuparea zonei de către tancurile sovietice, dar, mai ales, a deportărilor masive în zonele îndepărtate, îndeosebi în Siberia și a asasinatelor în masă săvârșite de autoritățile sovietice.

Abordând problematica extrem de complexă și controversată a populației Bucovinei, a acelei zone istorico-geografice, care 416 ani (între 1359-1775) a făcut parte integrantă din Moldova, ca teritoriu din care s-a început, continuat și consolidat procesul de formare a statului medieval românesc de la răsărit de Carpați, iar între anii 1775-1993 a cunoscut trei regimuri politice: al Austriei Habsburgice, al României și al Uniunii Sovietice, Vladimir Trebici își construiește expunerea sa științifică **sine ira et studio**, cu metodele și mijloacele istoricului pentru care preocuparea permanentă este aflarea și apărarea adevărului. El insistă asupra ideii că "destinul Bucovinei se explică prin situația sa geopolitică"; pentru Austria secolului al XVIII-lea, zona aceasta era "cheia Moldovei" prin care habsburgii puteau "descuia" drumul spre Constantinopol, prin Principatele Române aflate sub suzeranitatea Porții și protectoratul Rusiei. Același țel îl urmărea și Rusia: "Până în 1940 Bucovina era fereastra spre Europa. Cu anii 1918-1940, dezvoltarea ei economică, spirituală continua istoria ei anterioară. **Mica Viena** (Cernăuți) era în întrecere cu **Micul Paris** (București). Competiția se desfășura în

Europa, sub semnul valorilor fundamentale ale acesteia. Modelul bucovinean, ca prefigurare a Europei de mâine, trebuie înțeles în acest fel" (p.36).

Considerând că "istoria Bucovinei trebuie adâncită" și că "istoricii de ieri au făcut mult în această privință", Vladimir Trebici lansează îndemnul că "tradiția trebuie continuată în spiritul obiectivității și respectării adevărului istoric," al cooperării internaționale", iar Centrul de Studii privind Bucovina al Academiei Române, cu sediul la Rădăuți (1992) este un "copil sufletesc" al domniei sale, ca și al altor fii de mare prestigiu ai Bucovinei, ca acad. Radu Grigorovici, prof.dr.Dimitrie Vatamaniuc și alții.

Istoria în general, și **Istoria Bucovinei** în special, constituie un alt domeniu al preocupărilor lui Vladimir Trebici. Ca unul dintre ctitorii și membrii de seamă ai colegiilor de redacție ale revistelor științifice "Analele Bucovinei" (care apare din anul 1994 sub egida Academiei Române) și "Glasul Bucovinei" (editată de Fundația Culturală Română, din același an, 1994, ca revistă trimestrială de istorie și cultură), Vladimir Trebici a încurajat și susținut, efectiv, istoriografia contemporană închinată Bucovinei și s-a afirmat el însuși ca un model de abordare a problemelor complexe ale acesteia, prin diverse studii și articole care se constituie într-un veritabil "șantier" al pregătirii unei sinteze mai ample despre istoria Bucovinei. Astfel, relevând "necesitatea elaborării unor monografii consacrate liceelor din Bucovina istorică", Trebici scrie studiul *Liceul "Aron Pumnul" din Cernăuți* (în *Almanahul Societății pentru Cultura Românească "Mihai Eminescu" din Cernăuți*, București, p.20-47) - școală care continuă între anii 1918-1940 și 1941-1944 "istoria celui mai vechi liceu din Bucovina, înființat în 1808" și care "a contribuit la crearea intelectualității din Bucovina, evident, nu numai a celei românești". Autorul realizează un istoric al școlii, punctând etapele evoluției acesteia, până la 1848, arată însemnătatea revoluției în general și a creării catedrei de limba și literatura română, în special, catedră ce a început să funcționeze din 1849" și care "a fost încredințată lui Aron Pumnul (1818-1866)"; acest venerabil dascăl, "sprijinit de familia Hurmuzachi, în frunte cu bătrânul Doxachi Hurmuzachi (1782-1857)" a rostit prima lecție în 1849; printre elevii săi, cel mai ilustru a fost cel ce avea să devină cel mai mare poet al românilor, Mihai Eminescu". Lui Aron Pumnul i-au succedat - relevă autorul - Ion Sbiera (1836-1916), membru al Academiei Române din 1866; după numirea sa la Universitatea din Cernăuți, catedra a fost preluată, între anii 1884-1902 de profesorul Ion Bumbac, apoi de profesorul Teodor Bujor. Folosind diverse informații de arhivă, monografii, anuare, amintiri, autorul relevă: conținutul învățământului, evoluția numerică a elevilor pe naționalități - românii s-au înscris cu o pondere variind între 30,4% între anii 1808-1818, apoi 16,8% în etapa 1880-1901 și 39,3%, în anul școlar 1914-1915 - figurile unor profesori ca și continuitatea tradițiilor progresiste ale acestei bătrâne și prestigioase școli în anii reintegrării Bucovinei la statul român, în 1918-1940 și 1941-1944, pentru etapa românească, autorul utilizând propriile-i amintiri, ca fost elev al acestei școli.

Dintre numeroasele personalități ale Bucovinei, Trebici conturează schița

monografică pentru *Preotul profesor universitar Simeon Reli (1882-1945)* în volumul *Șiretul, vatră de istorie și cultură românească* (Iași, 1994, pp.344-346). Relevând faptul că activitatea lui Reli ca "preot, profesor de liceu, profesor universitar, scriitor și editor" este încă foarte puțin cunoscută astăzi, autorul semnalează necesitatea cercetării operei sale istorice și teologice, rolul său în trezirea pasiunii pentru istoria românilor, în general, și pentru cunoașterea istoriei bisericii române, ca titular al acestei discipline la Facultatea de Teologie de la Universitatea cernăuțeană, conchizând în final că "opera sa merită o restitutio in integrum" și că "memoria lui trebuie cinstită" - Societatea pentru Cultură Românească "Mihai Eminescu" din Cernăuți propunându-și chiar să înființeze o casă memorială, care să cinstească opera acestui "ilustru cărturar bucovinean".

În studiul *Sextil Pușcariu și Bucovina* ("Glasul Bucovinei", 3/1994, pp. 28-33), autorul evidențiază rolul ce l-au avut mai mulți cărturari veniți din Transilvania în Bucovina - între care Anton de Marki, Ion Budai-Deleanu, Aron Pumnul, Gheoghe Bogdan Duică - stăruind apoi pe larg asupra personalității și operei lui Sextil Pușcariu, ca profesor, între anii 1906-1919 la Universitatea din Cernăuți, colaborator la revista "Junimea Literară", luptător pentru unirea din 1918 și ctitor și redactor șef al publicației "Glasul Bucovinei" în care a scris articolul pragmatic intitulat *Ce vrem?* în care pleda pentru eliberarea și unirea Bucovinei la statul român.

Într-un articol-fișier științific despre *Generația marii uniri 1918: Bucovina* ("Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei, XXI/1994, pp. 255-260) Vladimir Trebici atrage atenția că rolul activității acesteia "este asemănător cu cel al generației revoluției din 1848, al generației unirii Principatelor Române din 1859", fiind vorba "de o generație legată de un ideal, care grupează bărbați de diferite vârste și aparținând unor categorii sociale diferite, reprezentând întregul popor".

Pentru vasta și valoroasa activitate științifică desfășurată în ultimele cinci decenii și închinată progresului și propășirii științei și culturii românești și universale, cei care lucrează în Alma Mater Sucevensis, aduc, prin aceste rânduri modeste, omagiul lor fierbinte fiului de seamă al Bucovinei, slujitor al întregii noastre spiritualități, Vladimir Trebici, dorindu-i, acum, la împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani de viață: aceeași tinerețe viguroasă, multă sănătate și putere de muncă, noi și rodnice împliniri, mulți ani fericiți!